Alteritatea ontologică a poetului. Nichita Danilov şi graniţa interioară

Danilo DE SALAZAR*

Key-words: *ontologic otherness*, *alterity*, *inner border*, *poetical reverie*, *androgyny*

Într-unul dintre cele mai interesante eseuri ale sale despre poezie, Nichita Danilov îşi pune următoarea întrebare: „Poezia e în text sau în afara lui? Cu alte cuvinte: poezia este un text? Sau o altă: totuşi, ce altceva este poezia dacă nu e un text?" (Danilov 2006: 46). Întrebarea, la care autorul, de fapt, nu dă un răspuns chiar definitiv[1], dă măsura unei reflecţii adânci asupra propriei arte, din punct de vedere metafizic – atributul fiind unanim recunoscut ca specific al poeziei daniloviene –, şi devine punctul nostru de plecare pentru a sonda universul care se ascunde în spatele sau înăuntrul cuvintelor. Când Gaston Bachelard, în cartea lui *La poétique de l'espace*, scrie că „la poésie est […] une phénoménologie de l'âme"[2] (Bachelard 2005a: 4), ne încurajează să ne reîntoarcem spre noi înşine pentru „tenter la communication avec la conscience créante du poète" (Bachelard 2005b: 1), şi să lăsăm la o parte demersul psihanalitic al autorului, fiindcă „La poésie est quelque chose de plus que les poètes" (G. Sand, *apud* Bachelard 2005b: 6) sau, cum sugerează Danilov:

> În viaţa literară e bine să cauţi să te călăuzeşti după câteva principii. [...] Să cauţi întotdeauna în spatele operei de artă omul, chiar cu teama şi riscul de a nu găsi omul, ci o operă de artă (Danilov 2006: 28).

1. O metafizică a reveriei poetice

Conform perspectivei hermeneutice bachelardiene, vom considera „imaginea poetică" drept o „origine de conscience" (Bachelard 2005b: 1), drept un „act uman" în limbajul poetic, adică în momentul în care „la conscience imaginante crée et vit l'image poétique"[3] (Bachelard 2005b: 5). A simţi o poezie înseamnă, pentru cititor,

* Universitatea din Calabria, Italia.

[1] Eseul respectiv – în care teoria poetică a lui Danilov este expusă pe larg – se încheie cu o altă întrebare: „Deci: există ficţiune în poezie?" (Danilov 2006: 54).

[2] Acelaşi concept este reluat într-o carte următoare, *La poétique de la rêverie*, unde Bachelard adaugă: „C'est toute l'âme qui se livre avec l'univers poétique du poète" (Bachelard 2005b: 13).

[3] Într-un alt pasaj, Bachelard specifică: „Bien entendu, la Poétique de la Rêverie que nous esquissons n'est à aucun titre une Poétique de la Poésie. Les documents d'onirisme éveillé que nous livre la rêverie doivent être travaillés – souvent longuement travaillés – par le poète pour recevoir la dignité des poèmes. Mais, enfin, ces documents formés par la rêverie sont la matière la plus propice pour être façonnés en poèmes. […] Le poète garde assez distinctement la conscience de rêver pour

BDD-V2539 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 21:08:33 UTC)

retrăirea aceleiaşi stări de reverie în care s-a cufundat autorul în momentul creaţiei: un proces ce se declanşează dacă există un raport simbiotic la nivelul sufletului[4], polul fiinţei prin care omul devine capabil de a capta imaginea în imediateţea ei[5]. Astfel încât cititorul, nemaifiind prizonier în mrejele spiritului lui raţional, se lasă dus de fluxul imaginilor, aşa cum scriitorul, înainte de el, părăsise limbajul semnificantului pentru a adopta un limbaj poetic, intrând în „lumea laudei" şi „pătrunzând în cosmosul cuvântului"[6]. Între poet şi cititor nu se stabileşte doar un contact, ci o adevărată interschimbare a personalităţii lăuntrice; poezia pierde conotaţia ei strict textuală, cuvintele dobândesc o energie care le permite să se dezlipească de pe pagină devenind firele unei uriaşe pânze de păianjen ce „se întinde din chilia autorului în cea a cititorului" (Danilov 2005a: 9). Într-un capitol dedicat studiului valorilor intimităţii, Bachelard sesizează:

> Alors quand c'est un poète qui parle, l'âme du lecteur retentit, elle connaît ce retentissement qui […] rend à l'être l'énergie d'une origine (Bachelard 2005a: 32).
>
> L'image poétique n'est pas soumise à une poussée. Elle n'est pas l'écho d'un passé. C'est plutôt l'inverse: par l'éclat d'une image, le passé lointain résonne d'échos et l'on ne voit guère à quelle profondeur ces échos vont se répercuter et s'éteindre (Bachelard 2005a: 1–2)[7].

Conform poeticii metafizice a lui Nichita Danilov, procesul menţionat poate fi acceptat referitor la receptarea imaginilor din partea cititorului, dar lucrurile se schimbă puţin când luăm în consideraţie momentul în care imaginea se naşte din pixul autorului. Dacă la Bachelard reveria cosmică prin care se urzeşte imaginea este considerată drept o stare ante-perceptivă[8], pentru poetul ieşean există o fază imediat anterioară sau poate chiar concomitentă acestui moment demiurgic, o fază în care el devine primul receptor al propriei poezii:

---

dominer la tâche d'écrire sa rêverie. Faire une œuvre avec une rêverie, être auteur dans la rêverie même, quelle promotion d'être!" (Bachelard 2005b: 136–137).

[4] „En bien des circonstances, on doit reconnaître que la poésie est un engagement de l'âme. […] Dans les poèmes se manifestent des forces qui ne passent pas par les circuits d'un savoir. Les dialectiques de l'inspiration et du talent s'éclairent si l'on en considère les deux pôles: l'âme et l'esprit. […] En une image poétique l'âme dit sa présence" (Bachelard 2005a: 5–6).

[5] La sfârşitul cărţii *La poétique de la rêverie*, Gaston Bachelard exprimă dorinţa următoare: „Écrit en *anima*, nous voudrions que ce simple livre soit lu en *anima*" (Bachelard 2005b: 183).

[6] „Dans le monde de la parole, quand le poète abandonne le langage significatif pour le langage poétique, l'esthétisation du psychisme devient le signe psychologique dominant. La rêverie qui veut s'exprimer devient rêverie poétique. […] Du moins le vrai poète est bilingue, il ne confond pas le langage de la signification et le langage poétique. Traduire une de ces langues dans l'autre ne saurait être qu'un pauvre métier. […] En aimant les choses du monde on apprend à louanger le monde: on entre dans le cosmos de la parole" (Bachelard 2005b: 160).

[7] Bachelard precizează că această perspectivă a cercetării este limitată la „image poétique dans son origine à partir de l'imagination pure, nous laissons de côté le problème de la *composition* du poème comme groupement des images multiples. Dans cette composition du poème interviennent des éléments psychologiquement complexes […]. C'est donc au niveau des images détachées que nous pouvons « retentir » phénoménologiquement" (Bachelard 2005a: 8–9).

[8] „En sa rêverie solitaire, le rêveur de rêverie cosmique est le véritable sujet du verbe contempler […] ce n'est certainement pas *percevoir*. […] La rêverie cosmique nous fait vivre en un état qu'il faut bien désigner comme anté-perceptif" (Bachelard 2005b: 149).

BDD-V2539 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 21:08:33 UTC)

> Suflul care-l inspiră pe poet [...] vine de departe, din sufletul unor lucruri [...] sau fiinţe pierite de mult şi din care a rămas o vagă energie ce se manifestă sub forma unor unde sensibile sau sub forma unor corpusculi infimi ce impregnează aerul din jur. Poetul – un receptor hipersensibil – se „umple" de ele şi le rosteşte. Unele din aceste energii sunt malefice. Sunt energiile unor suflete nemulţumite ce au pierit mai devreme decât le-a fost sortit să piară şi nu şi-au trăit viaţa până la capăt. De aceste forţe obscure şi care vin din spaţii diverse şi se impregnează în lucrurile cu care intrăm în contact, poetul trebuie să se ferească, căci ele vor căuta să-l potenţeze şi să-şi retrăiască prin el existenţa netrăită. Ele însă îl vor distruge, implantându-i ceva din destinul lor demonic (Danilov 2006: 49).

Momentul inspiraţiei devine pentru Danilov o periculoasă transsubstanţiere a sinelui, în timpul căreia receptarea nu mai ţine de cele cinci simţuri ale omului şi se trăieşte un fel de experienţă inter-dimensională:

> Cu alte cuvinte, poetul nu trăieşte atât viaţa sa, cât mai cu seamă viețile celor cu care intră în contact. Trăieşte viețile netrăite şi neliniştile altora. Între poetul cuprins de inspiraţie şi şamanul care levitează la doi metri de pământ în urma unor exerciţii ritualice există asemănări de structură interioară. Ambii sunt posedaţi de stări lăuntrice care rup contactul cu gravitaţia şi cu realul, amândoi sunt bântuiţi de acel demon lăuntric ce face legatură între eul individual şi spaţiul cosmic (Danilov 2006: 49).

2. Noaptea şi Timpul cosmic

Se conturează, atunci, o altă lume cu care se poate stabili o legătură doar pe cale spirituală, şi a cărei energie se materializează sub forma cuvântului, „o substanţă extrem de delicată, dar totodată nocivă" (Danilov 2006: 23) ce îl transportă pe poet din realitatea apropiată într-o „irealitate şi mai apropiată". Cea a propriului subconştient, în care sunt înmagazinate toate informaţiile privind istoria speciei şi a universului (Danilov 2006: 23).

Cuvântul poetic ne permite să deschidem uşa realităţii imanente şi să intrăm cu un picior în nonexistenţă – coborând în subconştient – acolo unde se găsesc „adevăruri pe care raţiunea nu le poate defini" (Danilov 2006: 23); aşa cum „căutătorul de gunoaie" ce, mergând pe strada Kanta, răsfoieşte liniştit *Critica raţiunii pure* scoasă din tomberon, „în căutarea unui sens mai profund"[9] al propriei sale existenţe. Imaginile suprarealiste din poemele lui Danilov sunt expresia acestei lumi mijlocii ce nu se mişcă după legile raţiunii şi în care eul experimentează posibilitatea de a nu fi fără să-şi piardă conştiinţa de a exista. Bachelard ar spune: „Le poète parle au seuil de l'être" (Bachelard 2005a: 2), remarcând, în legătură cu asta, diferenţa fundamentală dintre vis şi reverie:

> Le rêve de la nuit ne nous appartient pas. […] Le rêve nocturne disperse notre être sur des fantômes d'êtres hétéroclites qui ne sont même plus des ombres de nous-mêmes. […] alors que le rêveur de rêve nocturne est une ombre qui a perdu son moi, le rêveur de rêverie, s'il est un peu philosophe, peut, au centre de son moi rêveur, formuler un *cogito* (Bachelard 2005b: 124, 129).

Este de remarcat că nici Nichita Danilov nu încadrează poezia în onirismul absolut, care ar produce o pierdere a eu-lui în vârtejul visului, ci o inserează în

[9] Imaginea descrisă este conţinută în poezia *Imagini de pe strada Kanta* (Danilov 2011: 21).

BDD-V2539 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 21:08:33 UTC)

dialectica dintre o perspectivă strict raţională şi una vizionară, dar care menţine oricum la propria ei bază posibilitatea cugetului. Aceasta este temelia teoretică pe care Danilov şi-a construit cartea deplinei maturităţi, *Centura de castitate*, unde poetul metaforizează (poate nu este vorba chiar de o metaforă absolută) starea de reverie poetică prin descrierea unei nopţi în care nu doar că nu se visează (aici s-ar putea trasa linia de demarcaţie cu suprarealismul onirist[10]), ci se rămâne în starea cea confuză şi tulburătoare a insomniei[11]. *Insomnia* – titlul primei secţiuni a cărţii – îi este absolut necesară poetului pentru a sonda „atât în propriul său subconştient, cât şi în ceea ce numim subconştientul colectiv”[12] („Înainte de a ne cufunda în somn, ni se revelă Conştiinţa. Marea conştiinţă universală”, din *Feofan. Înălţare*, Danilov 2007: 23), o călătorie prin lumea arhetipurilor, acea *faţă lăuntrică*[13] aflată într-o mişcare supusă inexorabilei legi a ciclului universal:

> Şi atunci am văzut rotindu-se faţa mea în afara şi înăuntrul meu [...] Înspre apus strălucea cuvântul Eu şi la răsărit un număr format din şapte cifre ce se stingeau şi se aprindeau şi se stingeau regulat într-o tăcere desăvârşită, schimbându-şi mereu locul între ele şi formând mereu acelaşi număr, a cărei sens era: *eu sunt Dumnezeul umbrei tale ce caută lumina lumii...* [...] Apoi am văzut la o margine a pământului – drept şi rotund ca un blid de aramă – o mulţime de bărbaţi întinşi pe nisip şi la o altă margine o mulţime de femei ţipând în chinurile facerii (din *Faţa lăuntrică*, Danilov 2007: 36–39)[14].

Cartea se încheie cu seria de poeme adunate sub titlul *Lumină* (Danilov 2007: 53–98), simbolul întoarcerii la gândirea raţională a dimineţii, când bezna şi conţinutul ei tulburător devin o amintire îndepărtată:

> Departe de zbuciumul lumii/ acolo unde orice sunet devine o amintire/ a celui ce-ai fost/ doar o umbră a unui prezent/ cufundat în uitare,/ asculţi zbuciumul ritmic al mării –/ dus şi întors –/ hârşâit de valuri pe nisip... [...]/ şi îţi închipui/ apusul ce-şi lasă draperia grea peste lume.// Dai draperia la o parte/ şi descoperi o mulţime de măşti/ care se ascund de lumina zilei/ şi uneori şi-a nopţii... (din *Măşti* – Danilov 2007: 95).

S-ar putea spune că *Centura de castitate* este o carte cu o structură circulară, metaforă a regenerării ciclice a *Timpului cosmic*, a reîntoarcerii spre timpul

[10] Într-o izotopie realistă, în următorul poem din ciclul *Insomnie*, şi prezenţa beznei poate fi considerată o dovadă că poetul n-a intrat în regatul viselor: „Uşa a dispărut/ camera s-a făcut şi ea nevăzută/ s-a ascuns într-o altă cameră [...]// Strigăm şi în urma noastră/ se desfac strigătele ca nişte guri/ care la apropierea paşilor noştri/ ba se deschid / ba se închid [...]/ aidoma unor ochi/ ce s-ar privi unul pe altul... În beznă” (Din poezia *Camera ascunsă* – Danilov 2007: 10).

[11] „Din încâlcitele fapte ale zilei/ încerci să-ţi faci un culcuş pentru/ noapte, dar firul întâmplărilor/ nu te lasă în pace; caruselul memoriei/ se învârte acum în sens invers/ aducând la suprafaţă umbre şi imagini/ trăite aievea şi în închipuire [...]. Dacă/ conştiinţa ta ar fi *tabula rasa*,/ ai putea dormi liniştit. Cineva însă, cine?/ tulbură apele şi întoarce/ toate întâmplările pe dos./ Sub fiecare din ele, ca sub o piatră umedă,/ îşi iţeşte capul un vierme. Eşti conştient?”. Din poezia *Insomnie* (Danilov 2007: 8).

[12] Danilov 2006: 23.

[13] *Faţa lăuntrică* este titlul secţiunii următoare din carte (Danilov 2007: 29–52).

[14] În textul menţionat, găsim diferite simboluri referitoare la tema ciclului (apusul şi răsăritul, nisipul, forma circulară, mişcarea continuă şi alternată, naşterea şi numărul şapte).

BDD-V2539 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 21:08:33 UTC)

primordial[15], la o condiţie pur spirituală, aceea de care ne apropiem în timpul reveriei poetice. *Centura de castitate* poate fi considerată drept momentul în care prinde un contur mai definit ideea ce stă la baza discursului poetic danilovian; ea reprezintă o etapă fundamentală în desfăşurarea unei teorii existenţiale care începuse chiar în operele din exordiul lui literar, făcându-se şi mai explicită deja în cartea *Suflete la second-hand*:

> În ce priveşte *Suflete la second-hand*, volumul e construit pe ideea că existenţa, cu toate păcatele ei, merită să fie trăită şi că sufletul care animă trupul a mai cunoscut şi alte experienţe sau existenţe. El a mai animat şi alte trupuri. [...] Dacă am avea suflete „la prima mână" am trăi în paradis. Omenirea va trebui să se „căiască" secole şi secole, milenii şi milenii pentru a-şi depăşi condiţia de existenţa sa de „second-hand" şi a păşi într-o altă etapă, care duce spre dumnezeire. Aceste suflete la second-hand atârnă pe umerii noştri ca un lest şi ne împiedică să ne înălţăm, să devenim fiinţe pur spirituale. Prăpastia cărnii ne trage mereu spre o stare duală (Danilov 2006: 345–346).

3. Nostalgia originilor

Putem identifica un fel de *nostalgie a originilor*, adică „une nostalgie de la *perfection des commencements*" (Eliade 1979: 80): din raportul dialectic între unic şi multiplu îşi trage seva o idee conform căreia viaţa materială reprezintă un fel de degradare a fiinţei noastre originare şi eterne: „Între a fi multiplu şi a fi continuu,/ omul a ales multiplicitatea" (din *Feofan. Clopotniţa* – Danilov 2007: 43). Nu e de mirare că primul poem din antologia poetică *Ferapont* se deschide cu aceste cuvinte: „Odată cu timpul şi apa/ toate se vor scurge într-una" (din *Odată cu timpul şi apa* – Danilov 2005a: 13); o imagine esenţială şi cu caracter definitoriu pe care o regăsim, printre altele, în poezia *Feofan. Pendulul* (Danilov 2007: 46–47), un adevărat compendiu al întregii teorii daniloviene, unde pendulul devine metafora oscilaţiei omului între existenţă şi nonexistenţă. Oscilaţia perpetuă se realizează doar în vidul absolut, adică în nonexistenţă, într-un prezent etern ce-şi găseşte corespondenţa în izocronismul pendulului, care, în plus, este orientat spre răsărit, în timp ce faţa omului aflat în interiorul său este orientată spre apus. Este o metaforă a trecerii de la dimensiunea edenică – cu indinstincţia ei temporală şi sexuală („O persoană între două vârste şi de sex incert este introdusă într-un pendul. În jurul pendulului se trasează un cerc[16] pe nisip cu raza de 3,14[17]") – la existenţa omenească, caracterizată de vremelnicia trupului şi, mai general, a materialităţii („În cerc se înscrie un triunghi dreptunghic isoscel. [...] Omul este o fiinţă fericită./ Mormântul lui este

[15] „On peut dire du Temps sacré qu'il est toujours le même, qu'il est «une suite d'éternités» […]. L'homme religieux débouche périodiquement dans le Temps mythique et sacré, retrouve le *Temps de l'origine*, celui qui «ne coule pas» parce qu'il ne participe pas à la durée temporelle profane, est constitué par un *éternel présent* indéfiniment récupérable" (Eliade 1979: 76–77).

[16] „Le cercle est d'abord un point étendu; il participe de sa perfection. Aussi le point et le cercle ont-ils des propriétés symboliques communes: perfection, homogénéité, absence de distinction ou de division […]. Le mouvement circulaire est parfait, immuable, sans commencement ni fin, ni variation; ce qui l'habilite à symboliser le temps. Le temps se définit comme une succession continue et invariable d'instants tous identiques les uns aux autres […]. D'après des textes de philosophes et de théologiens, le cercle peut symboliser la divinité" (Chevalier, Gheerbrant 2008: 191).

[17] Subliniem că 3,14 corespunde la valoarea π-lui, un număr transcendent.

BDD-V2539 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 21:08:33 UTC)

timpul! [...] Timp înseamnă materie./ Timp înseamnă trup"). Între ele se instaurează un raport de alternanţa ciclică, simbolizat de clepsidră[18] („Feţele celor aflaţi în timp sunt umplute cu nisip./ Feţele celor care au părăsit timpul sunt vide. Nisipul este o cheie./ Timpul se scurge dintr-o clepsidră în alta") şi hiperdeterminat de prezenţa apei[19], elementul fiind asimilat cu lichidul amniotic al mamei arhetipale („Această apă este timpul./ El izvorăşte din acest ceas!/ În interiorul lui se află un fetus. [...] Dacă un om ar deschide mecanismul, din interiorul lui s-ar rostogoli un înger nenăscut"). Toate aceste elemente partcipă la un soi de ritual iniţiatic, al cărui scop este „mourir à cette vie première (naturelle) et renaître à une vie supérieure, qui est à la fois religieuse et culturelle" (Eliade 1979: 158). Nu lipseşte nici dansul ritual în jurul locului unde neofitul stă aşezat în poziţie fetală:

> La mort du néophyte signifie une régression à l'état embryonnaire, mais ceci ne doit pas être entendu uniquement au sens de la physiologie humaine, mais aussi dans une acception cosmologique: l'état fœtal équivaut à une régression provisoire au mode virtuel, précosmique (Eliade 1979: 160).

Compunerea specifică a formelor menţionate în poemul citat ne trimite cu gândul la anumite semnificaţii mistice, dată fiind relaţia simbolică recurentă dintre cerc şi pătrat. Chevalier şi Gheerbrant ne amintesc că pătratul

> est le symbole de la terre, par opposition au ciel, mais aussi, à un autre niveau, il est le symbole de l'univers créé, terre et ciel, par opposition à l'incréé et au créateur; il est l'antithèse du transcendant (Chevalier, Gheerbrant 2008: 165).

O conotaţie simbolică ce devine şi mai explicită când îl considerăm în compunerea geometrică cu un cerc, ca în structura unui pantheon sau unei mandale, în legătură cu care Jung observă:

> Les formes rondes du mandala symbolisent, en général, l'intégrité naturelle, alors que la forme quadrangulaire représente la prise de conscience de cette intégrité (C.G. Jung *apud* Chevalier, Gheerbrant 2008: 608).

Triunghiul dreptunghic isoscel despre care este vorba în poemul lui Danilov n-ar fi atunci altceva decât o jumătate a unui pătrat, şi devine simbolul lipsei de integritate a fiinţei umane. Trebuie remarcată şi prezenţa îngerului, a cărui pieire („Timpul naşte îngeri morţi". Din *Feofan. Pendulul*, Danilov 2007: 47) devine metafora integrităţii noastre pierdute. Simbol privilegiat pentru a prezenta tema dublului în poezie – nu doar la Danilov – el intră chiar în acest proces de recuperare

[18] „Le sablier symbolise la chute éternelle du temps (Lamartine); son écoulement inexorable et partant son aboutissement, dans le cycle humain, à la mort. Mais il signifie aussi une possibilité de renversement du temps, un retour aux origines. […] Le vide et le plein doivent se succéder; il y a donc passage du supérieur dans l'inférieur, c'est-à-dire du céleste dans le terrestre et ensuite par renversement du terrestre dans le céleste. Telle est l'image du choix, mystique et alchimique" (Chevalier, Gheerbrant 2008: 838).

[19] „L'immersion symbolise la régression dans le préformel, la réintégration dans le monde indifférencié de la préexistence. […] l'immersion équivaut à une dissolution des formes. […] Le contact avec l'eau comporte toujours une régénération: et parce que la dissolution est suivie d'une «nouvelle naissance», et parce que l'immersion fertilise et multiplie le potentiel de vie" (Eliade 1979: 111).

BDD-V2539 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 21:08:33 UTC)

a acelei părţi de sine ce a rămas *dincolo*[20], cum se vede în *Alt secol*, un poem din cartea *Câmp negru*:

> Îngerul meu tămăduitor/ n-are aură, nici aripi./ Îmi pune degetul pe rană şi-mi spune:/ „Exişti, Danilov, exişti?”// [...] „Exist, exist, îi răspund./ de mai bine de un sfert de secol/ mă străduiesc să exist”.// „Atunci caută-ţi cealaltă jumătate a ta/ şi există cu adevărat!”/ „Cealaltă jumătate a mea/ a rămas dincolo. Dincolo, îi răspund./ Du-mă în alt timp, în alt secol...” (*Alt Secol* – Danilov 2004: 42).

4. Alteritatea ca necesitate ontologică

Ideea reintegrării e reluată ca un ecou al mitului androginului descris în *Banchetul* lui Platon, conform căruia omul ar tinde spre unitatea lui originară. La Nichita Danilov mitul este interpretat şi din punct de vedere sexual, sub forma unei renunţări la plăcerile trupeşti şi a puterii procreatoare:

> Aparatul genital, privit ca un mic teatru al ororii, ca o clopotniţă a deşertăciunii [...] Opriţi perpetuarea şi veţi obţine nemurirea... [...] Sexul este oglinda ce multiplică trupurile [...] Unicul – prezenţa sa multiplă. Masa – concentrarea într-un singur tot, scurgându-se prin degetele întredeschise ale tămăduitoarei Tale mâini... (din *Feofan. Clopotniţa* – Danilov 2007: 43).

Ca şi „centura de castitate”, suprimarea dimensiunii carnale nu este altceva decât metafora unei necesităţi de a redescoperi sacralitatea vieţii, de a reintegra în noi acea parte de divinitate pe care am pierdut-o în momentul naşterii. Naşterea fiind clipa în care ne desprindem de mama arhetipală, clipa sempiternă în care pendulul oscilează între existenţă şi nonexistenţă:

> Acolo, înăuntru, îi văd pe tatăl meu şi pe mama mea/ cu faţa unul la altul/ luându-şi liniştiţi cina/ înainte de naşterea mea./ Şi terminându-şi liniştiţi cina/ după naşterea mea,/ în timp ce pendula bate/ mereu aceeaşi oră congestionată:/ 17 şi 30 de minute,/ mereu 17 şi 30 de minute (din *Amurg* – Danilov 2005a: 22).

Pântecul matern este ca o clepsidră răsturnată în mod iremediabil: ieşind din el, luăm act de alteritatea noastră ontologică şi toată viaţa vom simţi necesitatea de a umple goliciunea noastră recuperând bobiţele de nisip ce au rămas acolo, sus:

> Ideea de întoarcere/ a elementului în element/ a elementarului/ în starea elementară/ când tot ce a fost existenţă/ devine o formă/ atât de umilă/ atât de primitoare/ ca un pântece matern/ la fel de plin/ la fel de gol/ ca înainte de expulzarea noastră/ în lume sau după... (din *Eliberare*, Danilov 2007: 63).

Recuperarea androginiei pierdute se transformă într-un *regressus ad uterum*, o întoarcere în starea noastră embrionară. Interesul lui Danilov pentru mitul androginului îşi găseşte confirmarea în ultimul lui roman, *Ambasadorul invizibil* – a cărui primă parte se intitulează chiar *Androginii* – unde citim: „Ca să devii nemuritor, trebuie să renunţi la puterea de a zămisli” (Danilov 2010: 60). Am comite

[20] „S-ar putea ca o parte din rămăsiţele noastre nepământeşti – există şi acestea – să fi rămas *dincolo*: nu venim cu totul aici, după cum nu venim nici pe totdeauna. O parte din materia noastră sensibilă a rămas dincolo, în nefiinţă, în nonexistenţă: mulţi dintre noi au acolo mai multă substanţă, alţii mai puţină; cu toţii însă posedăm un anumit procent din ceea ce suntem cu adevărat noi înşine, din ceea ce am fost înainte de a fi” (Danilov 2005a: 9).

BDD-V2539 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 21:08:33 UTC)

o mare greşeală dacă am interpreta această renunţare ca pe un fel de precept religios, ca pe o obligaţie morală: ea este doar metafora unei nostalgii mai adânci. Romanul menţionat ne ajută să trecem pe un alt nivel al cercetării şi să întrezărim printre cuvinte acel substrat personal ce stă la baza interesului pentru tema tratată în articolul de faţă. Structura mai discursivă a prozei şi abordarea mai elaborată revelă elemente teoretice mai puţin enigmatice decât poezia, care ţin de experienţa personală propriu-zisă a autorului, de pildă: „Eu cred că suntem sau, mai bine zis, am fost înzestraţi cu simţuri care pot accede la memoria ancestrală. Numai că civilizaţia ne-a anihilat aceste simţuri" (Danilov 2010: 17); şi merge mai departe:

> Ce a făcut civilizaţia din noi? Sau, mai bine zis, puterea sovietică? Ne-a abrutizat. Iată unde te poate duce ateismul exacerbat, mi-am zis. Decenii întregi, regimul ne-a vârât în cap că nu există transcendenţă. Că nu există decât raţiune. Dar iată unde duce raţiunea! Omul s-a rupt de credinţă. N-a înlocuit-o cu nimic. Şi a ajuns unde a ajuns... (Danilov 2010: 38).

Este asta altceva decât nostalgia sacrului proprie *omului religios* din *Le sacré et le profane*[21]? Un sentiment ce se regăseşte şi într-un articol mai recent scris de Nichita Danilov:

> Într-adevăr, marginea mă defineşte. Oriunde aş merge, orice aş face, orice aş gândi, oricum aş respira, marginea mă însoţeşte fidelă ca o umbră. Nu pot să ies din „cercul" ei. M-am născut la marginea dintre lumi şi, aş putea spune, chiar la marginea istoriei, într-un sat situat la graniţă, unde harta României se agaţă în cui. [...] Oriunde te duceai, îl găseai pe Dumnezeu. [...] În afară de Dumnezeu mai era însă şi graniţa. [...] Dincolo de graniţă [...] îngerii fuseseră alungaţi şi în locul lor bântuiau patrulele de soldaţi şi de miliţieni ai lui Anticrist... (Danilov 2012b).

Această graniţă este metafora separaţiunii dintre existenţa sacră şi cea profană ce se învecinează în sinele omului, ontologica stare dual ce, atunci când nu-şi găseşte echilibrul, aduce un sentiment de singurătate din care, după parerea lui Danilov, nu se întrezăreşte scăparea:

> Cât de singuri vom fi în satul global? La fel de singuri ca orice fiu al lui Adam [...] să ne închipuim cum arată arborele genealogic al omenirii. La un capăt Adam, din care se desprinde Eva, iar din ei, în două braţe, două crengi, două râuri (unul de bărbaţi, altul de femei) care îşi lărgesc mereu albia pe măsură ce înaintează în istorie. Râurile devin fluvii vuitoare, din ce în ce mai tulburi, din ce în ce mai însângerate, fiind gata pregătite să se reverse în marele ocean, care-i neantul. Încremenit ca o stâncă la izvoare, Adam, tatăl tuturor oamenilor, contemplă puhoiul miliardelor de oameni ce-au izvorât din el. Oare cum i-ar putea întoarce în Edenul natal? (Danilov 2006: 17).

Ca o rugăciune „rostită în şoaptă" când era copil, poezia este pentru adultul Nichita Danilov calea privilegiată pentru a încerca un contact cu dumnezeirea pierdută în partea cea mai adâncă a sinelui. Cenzurarea sacrului în viaţa lui de fiecare zi l-a adus pe poet în ipostaza de a-şi sacraliza cuvântul, recunoscându-i

[21] Eliade scrie: „Le Cosmos totalement désacralisé est une découverte récente de l'esprit humain" (Eliade 1979: 16).

BDD-V2539 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 21:08:33 UTC)

puterea de a condensa trecutul şi viitorul în clipa prezentă în care sufletul îl rosteşte, când se înfiinţează în noi nefiinţa:

> Tot ce s-a întâmplat în univers de-a lungul timpului pluteşte ca un lest în subconşientul nostru. Din această nebuloasă a trecutului se înfiripează viitorul. Care la rândul său poate fi intuit de psihicul uman. Cuvântul e un mijloc, o simplă unealtă, un fel de găleată, ca să zic aşa, pe care o foloseşte pentru a scoate la suprafaţă acea apă lăuntrică din care curcubeul, cum zice Blaga, „îşi bea frumuseţea şi nefiinţa" (Danilov 2006: 23–24).

Ca să încercăm să răspundem la întrebarea cu care am început, am putea spune că, fiind un produs al omului, poezia trăieşte şi ea la mijloc, între existenţă şi nonexistenţă, între spus şi nespus: aşa cum poezia nu poate exista fără spaţiile albe lăsate pe pagină, nici omul n-ar putea exista fără partea lui de nefiinţă. Într-un fel, poezia îşi împarte dualitatea cu omul: poate că dacă omul ar reuşi să-şi regăsească integritatea originară, cuvintele ar umple pagina sau, cine ştie, spaţiile albe ar şterge cuvintele.

Bibliografie

Bachelard 2004: Gaston Bachelard, *La Terre et les rêveries du repos*, Paris, Librairie José Corti.

Bachelard 2005a: Gaston Bachelard, *La Poétique de l'espace*, Paris, Presses Universitaires de France.

Bachelard 2005b: Gaston Bachelard, *La Poétique de la rêverie*, Paris, Presses Universitaires de France.

Brunel 1992: Pierre Brunel, *Mythocritique. Théorie et parcours*, Paris, Presses Universitaires de France

Chevalier, Gheerbrant 2008: Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dictionnaire des symboles. Mythes, rêves, coutumes, gestes, formes, figures, couleurs, nombres*, Paris, Éditions Robert Laffont et Éditions Jupiter.

Danilov 1980: Nichita Danilov, *Fântâni carteziene*, Iaşi, Editura Junimea.

Danilov 1982: Nichita Danilov, *Câmp negru*, Bucureşti, Editura Cartea Românească.

Danilov 1985: Nichita Danilov, *Arlechini la marginea câmpului*, Bucureşti, Editura Cartea Românească.

Danilov 1987: Nichita Danilov, *Poezii*, Iaşi, Editura Junimea.

Danilov 1990: Nichita Danilov, *Deasupra lucrurilor, neantul*, Bucureşti, Editura Cartea Românească.

Danilov 1992: Nichita Danilov, *Urechea de cârpă*, Turda, Editura Boema.

Danilov 1995a: Nichita Danilov, *Apocalipsa de carton*, Iaşi, Editura Institutul European.

Danilov 1995b: Nichita Danilov, *Mirele orb*, Iaşi, Editura Junimea.

Danilov 1996: Nichita Danilov, *Nevasta lui Hans*, Iaşi, Editura Moldova.

Danilov 1999: Nichita Danilov, *Nouă variaţiuni pentru orgă*, Iaşi, Editura Polirom.

Danilov 2000a: Nichita Danilov, *În deşert şi pe ape*, Chişinău, Editura Prut Internaţional.

Danilov 2000b: Nichita Danilov, *Suflete la second-hand*, Bucureşti, Editura Vinea.

Danilov 2000c: Nichita Danilov, *Umbră de aur, melancolia*, Botoşani, Editura Axa.

Danilov 2003: Nichita Danilov, *Secol*, Iaşi, Editura Junimea.

Danilov 2004: Nichita Danilov, *Tălpi. Şotronul*, Iaşi, Editura Polirom.

Danilov 2005a: Nichita Danilov, *Ferapont. Antologie de poezie, 1980–2004*, Piteşti, Editura Paralela 45.

BDD-V2539 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 21:08:33 UTC)

Danilov 2005b: Nichita Danilov, *Maşa şi Extraterestrul*, Iaşi, Editura Polirom.
Danilov 2006: Nichita Danilov, *Capete de rând*, Piteşti, Editura Paralela 45.
Danilov 2007: Nichita Danilov, *Centura de castitate*, Bucureşti, Editura Cartea Românească.
Danilov 2008: Nichita Danilov, *Locomotiva Noimann*, Iaşi, Editura Polirom.
Danilov 2010: Nichita Danilov, *Ambasadorul invizibil: roman în şase tablouri*, Iaşi, Editura Polirom.
Danilov 2011: Nichita Danilov, *Imagini de pe strada Kanta*, Bucureşti, Tracus Arte.
Danilov 2012a: Nichita Danilov, *La finestra del tramonto – Antologia 1980–2011*, traducere şi studiu introductiv de Danilo De Salazar, Roma, Aracne Editrice.
Danilov 2012b: Nichita Danilov, *Graniţa*, în „Ziarul de Iaşi", 17 febr. (www.ziaruldeiasi.ro).
Durand 1964: Gilbert Durand, *L'Imagination symbolique*, Paris, Presses Universitaires de France.
Durand 2005: Gilbert Durand, *Les Structures anthropologiques de l'Imaginaire*, Paris, Dunod.
Eliade 1952: Mirca Eliade, *Images et symboles. Essais sur le symbolisme magico-religieux*, Paris, Gallimard.
Eliade 1962: Mircea Eliade, *Méphistophélès et l'androgyne*, Paris, Éditions Gallimard.
Eliade 1969: Mircea Eliade, *Le Mythe de l'éternel retour – Archétypes et répétitions*, Paris, Éditions Gallimard.
Eliade 1979: Mircea Eliade, *Le sacré et le profane*, Paris, Éditions Gallimard.
Eliade 2011: Mircea Eliade, *Traité d'histoire des religions*, préface de Georges Dumézil de l'Académie française, Paris, Éditions Payot.
Ruşti 2002: Doina Ruşti, *Dicţionar de teme şi simboluri*, Bucureşti, Univers Enciclopedic.
Wunenburger 1997: Jean-Jacques Wunenburger, *Philosophie des images*, Presses Universitaires de France.
Wunenburger 2002: Jean-Jacques Wunenburger, *La Vie des images*, Presses Universitaires de Grenoble.

The Poet's Ontological Otherness. The "Inner Border" in Nichita Danilov's Poetry

In a very interesting essay on the art of writing, Nichita Danilov asks himself: "Is the poem only a text or is it anything more?" This inquiry represents the core of a metaphysical reflection on the poetical word that, according to Danilov, should be the right tool to make a connection with the deepest recess of ourselves, to explore our subconscious. Undertaking Gaston Bachelard's theories on the poetical reverie, we analyze the moment in which the poetical image is created, the moment in which the poet is caught and carried away into the "world of praising", into the "cosmos of the word", where he feels the possibility of "nonexistence". The poet experiences a sort of transmutation of Being; in Danilov's poems we perceive an echo of the Androgyny myth described by Plato in his *Symposium*, according to which man is prone to recover his own "primordial unity". Through a close symbolic analysis, we will discover how poetry takes part in this necessary and dangerous *regressus ad uterum*.

BDD-V2539 © 2013 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 21:08:33 UTC)